

Arne Jon Isachsen
Ukeavisen 1. august 2003

NORSK MATEMATIKK

Pengepolitikk er like mye kunst som vitenskap.

Det vitenskapelige består i å utvikle modeller for sammenhenger i økonomien. Hvordan vil en reduksjon i renten på ett prosentpoeng virke på samlet etterspørsel? På sysselsetting? På inflasjon? På valutakurs? Hvor kjapt etter endring i renten kommer de ulike virkningene? Og hvordan er virkningen innbyrdes mellom f. eks. sysselsetting, inflasjon og valutakurs?

Ikke enkelt å besvare. Men grundig tenkning, gode og kreative analyser og nøyaktig arbeid – hvori inngår utvikling av egnede metoder og innsamling av relevante data for å teste ulike hypoteser - kan nok bringe oss et stykke på vei i besvarelsen av slike spørsmål. Men bare et stykke.

Et problem er de mange og konkurrerende teoriene for hvordan sammenhengene i økonomien er.

Nylig gikk 91-årige Milton Friedman ut og sa at monetarismen ikke har vært noen suksess. Sterke ord fra han som i et halvt hundre år har argumentert sterkest for denne pengepolitiske retningen. Og som for 25 år siden temmelig arrogant fortalte den nye sjefen for den amerikanske sentralbanken, William Miller, at alt han behøvde å gjøre var å sette pengepolitikken på autopilot. Se til at pengemengden vokser med en lav, fast og kjent prosent hvert år, og markedet vil ta seg av resten.

I henhold til monetaristenes teori – eller i henhold til den historien de forteller – reagerer markedsaktørene kjapt og rasjonelt på ny informasjon, markedspriser endres hurtig, folk skiller klart mellom realøkonomiske forhold og nominelle forhold (f. eks. mellom realrente og nominell rente) osv. I en slik verden vil vekst i pengemengden på fire prosent, som foreslått av Friedman i sin tid, gi en inflasjon på mellom en og to prosent, i det realøkonomien er forutsatt å vokse med to-tre prosent.

I en konkurrerende teori legges det til grunn at folk ikke er så rasjonelle og fremadskuende, og videre, at de har en tendens til å ”hoppe” ut og inn av ulike finansielle aktiva. I dagens bilde – etter at rentene er kommet betydelig ned og kursen på obligasjoner har steget kraftig – ser det ut som om Hvermansen er på vei inn i obligasjonsfond – som vanlig, i seneste laget. Men slik er vi. Friedmans regel om jevn vekst i pengemengden blir ikke så god om etterspørselen etter penger – eller folks ønsker om å oppbevare finansielle fordringer i bankinnskudd – varierer mye.

En god økonom er en som har et godt grep på de ulike teoriene for det samme fenomen.

Det kunstneriske aspektet av pengepolitikk har med intuisjon og innlevelse å gjøre. Hvilken historie – eller hvilken teori - er det som best beskriver virkeligheten nå? Hva er i fokus i den økonomiske debatten? Hvilke krefter er det som nå – og i tiden fremover – vil kjøre løpet?

I den senere tid har lavere rente gitt sterkere krone. Gjennom 1999 og langt ut i 2000 var det motsatt; lavere rente gav svekket krone mot euro. En generell og stabil modell for sammenhengen mellom rente og valutakurs kan vi således ikke påregne eksisterer.

I en omskiftelig verden er det å ha ansvaret for gjennomføringen av pengepolitikken ingen enkel sak. Ikke nok med at sammenhenger ikke er stabile over tid. Det er heller ikke så lett å dra nytte av andre lands erfaringer. Norsk pengepolitikk er noe annet enn dansk pengepolitikk. Vår forhistorie er ulik danskenes. Mens Danmark kan ha troverdig fast kurs mot euro, har verken Norge eller Sverige anledning til det. Forhistorien setter premisser eller skranker på hva som er mulig i tiden fremover.

En egen norsk matematikk har vi lite behov for. Men en egen norsk pengepolitikk kommer vi ikke utenom å måtte ha.